

בין מהירות ליישוב הדעת - לקחי חטא העגל לדורות

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב
אמר עלוא: עלובה כליה מזונה בתוך חופה. אמר רב מרוי ברה דבנה שמואל: Mai קרא? "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו". אמר רב: וудין חביבותא היא גבן, דכתיב 'ונתני ולא כתוב הסרת'.

5. רשיי מסכת שבת דף פח עמוד ב
עלובה - חופה, דעולבנה לישנא דחוופה היא, והכי אמר במסכת גיטין. מזונה בתוך חופה - כישראל, כsumaדו בסיני ועשו העגל. **במשיבו** - בחופתו. נתן - עזב ריחו הטוב לאחרים.

6. רבינו ירוחם ממיר זצ"ל
הכל שמסורת לנו התרבות לדעת מהו אמיתי וטוב, הוא בהתאם לשძקתו. אם אין הדבר מתקיים, אף אם הוא נראה טוב מכל הצדדים, הרי הוא מזויף. על הקב"ה נאמר בתפילה: 'ומלכותו ואמנותו לעד קיימת, ודבריו חיים וכיימים לעד ולעולם עולם'. כך גם אמר דוד להבדיל בין הצדיקים לרשעים, "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועליו און להשמדם עדי עד", לעומת הצדיקים: "צדיק כתרמר יפרח.. עוד ינובון בשיבה..." לפיו זה מובן המדרש שבו נחלקו חכמים מתי סרו מן הדרך, עד שרבי מאיר אמר שאפילו בשעת מתן תורה גופא כבר היהת סטיה מן הדרך. מנין ידעו חז"ל למוטוח קו כה חריף על כל מעלה כלל ישראל בעת מתן תורה? אלא שסוד ההבחנה של התורה לאחר מעשה, אחרי שرؤאים שסרו מהר, מתברר למפרע שחסרו כאן חזק ויציבות. הרי לנו סימן מובהק, שבדרגותם בשעה ההיא היה משה מן המזויף, וממילא לא יכול לחול עלייהם הנצחות.

7. מקרי דודקי לרבי הלל ליכטנשטיין זצ"ל
יש לבדוק שהוא לו לך ולומר "סרו מן הדרך" ותו לא, מי הוא כוונת תיבת 'מhra'? ואפשר לומר ומה דאיתא במדרשו (שםויר' מב ו) על פסוק "שחת עמק", שדבר אליו ה' קשות ואמר לו עמק', והוא ערבות רב שקיבלת אותן להתגיר ולא שאלת אותה. מעתה נראה לעניות דעתך להוציא נפק על דרך המדרש ובור זה הוצרכה התורה לומר תיבת 'מhra', כדי שלא יאמר משה שבאותה שעה שנתגירו כשרים היו ורק לעת עת הרשינו, משום כך אמר "סרו מהר", מעתה א"א לומר לנו שאז שנתגירו כשרים היו, משום דברם מועט לא אמרינו אוקי אחיזתיה ורק עתה איתרנו, מזה מוכחה שגם כשתגירו לא היה לכם נכון עם ה'.

8. הרב אברהאם אלימלך בידרמן שליט"א
בפרשה: "וירא העם כי בSSH משה", ובריש'י מבואר שהוא משלוונו אחריו, שלפי חשבונות כבר הגיע הזמן שהבטיחם משה רבינו לחזור ממורומים, ולא המתינו אפיקלו רגע אחד אלא מיד "ויקח העם על אהרן" וקרה מה שקרה. אכן למדנו פרי באושים של מהירות יתרירה (שלא במקומות מצוחה), כי הגע בעצמך, אילו היו ממתינים עוד יום אחד והוא מקיים בעצם "חכי כמעט רגע עד יעבור זעם" - לא היו באים לידי חטא, שהרי משה היה שבcashallowות בידו והכל על מלוקומו היה בא בשלום, אך מאחר שהיו בהholes אבדו שיקול הדעת, ולא היה בידםכח לעצור בעצם ולא לימון מה. איזו אבן: 'פרי המהירות - חרותה', ועד היום אנו סובלים בגלל אותו החטא, כי עיקר כוחו של היצור, שמלבל את האדם ומבעיר בו אש זורה אשר לא ציווה ה' למלאות תאותו תיכף ועכשו, והפחז כמיים

1. שמות פרק לב

- (א) וירא הקם כי בשש משה לרדת מו קבר ניקהל העם על אהרן ונאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לנו כי זה משה קאי אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו:
- (ב) ויאמר אלהים אנחנו פרכו נזמי הזקב אשר באזנייהם ונגיאו אל אחרון:
- (ג) ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשחו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלה מארץ מצרים:
- (ה) וירא אהרון וייבו מזבח לפניו ויקרא אהרון ויאמר תג לה' מקר:
- (ו) ונישכמו ממחורת ויעלו עלת ונגשו שלמים ונישב העם לאכל ושתו וניקמו לצחק:
- (ז) ונידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמק אשר העלית מארץ מצרים:
- (ח) סרו ממהר מון פרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה ונשפכו לו ונזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלה מארץ מצרים:

2. רשיי שמות פרק לב

- (ב) באזני נשים - אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים על תשיטיהו, שמא יתעכב הדבר ובתווך כך יבא משה. והם לא המתינו, ופרקו מעל עצמן: (ד) עגל מסכה - כיוון שהשליכו לאור בכור, באו מכשי ערב רב שעלו עליהם אליהו, מכאן שערב אלה אליהיך... רב שעלו מצרים, הם שנקהלו על אהרן והם שעשוו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו: (ה) יירא אהרן - שהיה בו רוח חיים, שנאמר (תהלים קו): "בתבנית שור אוכל עשב", וראה שהצליח מעשה טון, ולא היה לו פה לדוחותם לגמר: **ויבן מזבח** - לדוחותם: **ויאמר חаг לה' מחר** - ולא היום, שמא יבא משה קודם שייעבוזו, זהו פשטו. ומדרשו בויקרא רבה (ה, י, ג): דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותיו שהיה מוכחים והרגנו... ועוד ראה ואמר: מוטב שתילתה בי הסירוזון ולא בהם, ועוד ראה ואמר: אם הם בונים את המזבח, זה מביא צורר וזה מביא ابنו ונמצאת מלאכתן עשויה בבת אחת, מתוך כך ובין כך משה בונה אותו ומתעצל במלאת כי, בינו כך ובין כך משה בא: **חג לה'** - בלבו היה לשם, בטוח היה שיבא משה ויעבדו את המקום: (ו) **וישכימו** - השטן זרום כדי שיחטאו: **לצחק** - יש במשמעות הזה גלי עריות, כמו שנאמר (בראשית לט יז): "לצחק ביי", ושפיקות דמים, כמו שנאמר (שמואל ב' ב' יד): "ייקומו נא הנערים וישחקו לפניו", אף כאן נהרג חור: (ז) **לך רד** - רד מגודלך, לא נתני לך גזולה אלא בשビルם. באותו שעה נתנדזה משה מפני בית דין של מעלה: **שחת עמק** - שחת העם לא נאמר אלא **'עמק'**, עבר רב שקבלת עצמך וגירתם ולא נמלכת ביי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו:

3. חומת אנך שמות פרק ט אות י

- סרו מהר מן הדרך אשר צויתים - פירשו הראשונים, שהעובר על התורה צריך שיבוא פסח ויאכל חמץ, שיבוא כיפור ויאכל, וכיווץ צריך זמן. אבל העובד עובדה זרה - ברגע אחד הוא עובר על כל התורה, וזה: "סרו מהר מן הדרך", ר"ל כל התורה סרו מהר, ואיך יתכן?! لهذا אמר: "עשו להם עגל", ובזה כפרו בכל התורה, ולא עוד אלא "אשר צויתים", דאיןכי וילא יהיה לך מפי הגבורה שמענו:

אגודה אחת להחילה בעבודה באהבה יתירה רשפה רשמי אש, ולזה בא הרמז מטיב של אש, וזה מותאים עם חלק הטוב שבחתא שהיה מלחמת גודל האהבה, אבל כלפי שהחתא נמשך מפאת המהירות בלתי ישוב הדעת חלק הזכות שבו בא בישוב הדעת, וזהו לשון שקלים לשкол את מעשי בפלס ומאזני משפט צדק... כן נמי חטא העגל שהחתא היה מלחמת העדר ישוב הדעת, חלק הזכות שבו מביא ישוב הדעת:

12. 'שיחות מוסר' לרבי חיים שמואלביץ זצ"ל

כאן גילו לנו חז"ל איך נכשלו ישראל בחטא העגל, כי משעה שיצאו ממצרים עד עתה, היה משה ובינו הולך לפניים, מנהיגים ומורה להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, והנה לפטוע פתאות מראהם להם השtron כי משה מת ומתנו פורחות באoir, וכל ישראל שרוויים בפחד ובבהלה, לנגד עיניהם חזק ואפילה ענו וערפל, וכל העולם יכולו נתון בערבוביא גודלה, ובראותם כך אבדו עשתנותם, שבורים ורצוצים על מות המנהיג אדון כל הנבאים, פחדים ומבוהלים למראה הערבוביא והחווש. במצב זה יכול השtron לפעול מה שאינו במצב רגיל, אדם נבhalt ואובד עצות, בסכנה גדולה הוא ליפול מאירא רמה לבירא עמיקתא, ואין היצה"ר צרייך לומר לו "לך עבד ע"ז", אלא מפילו בפעם אחת לדיווטה התחתונה.

13. הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בפרשה: "סרו מהר מן הדרך אשר צויתים", ולכוארה תיבת מהרי היא ייתור לשון, שהיא די באמורו: "סרו מן הדרך" ותו לא! אלא, כך אמר הקב"ה למשה, שהרי אמרו חז"ל (שבת קה): 'כך אומנתו של יצר הארץ, היום אומר לו: עשה כך, ולמחר אומר לו: עשה כך, עד שאומר לו: עבד UBODA זרה! והולך ועובד', וכך ראיית שנייה הנהגה, שנפלו מהר בת אחת מאירא רמא לבירא עמיקתא, שהרי זה עתה עמדו סביבה להר סיני וקבלו על עצםם "כל אשר דבר אלהים עשה ונשמע", והגינו לרים המעלת עד ש"אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם" (לשון הכתוב בתהילים פב ו, וכדייאתא בע"ז ה), כיצד נכשלו ונפלו בתאת אחד עד עמוק תהום רבה, כאמור על העגל: "אללה אלהיך ישראל!! אין זאת אלא מפני שבאה השtron וערבב את העולם, והראה דמות חזק ואפילה וערבוביא לומר: ודי מות משה! לכך בא ערבוביא לעולם' (לשון רש"י בפסוק א), ועיי הערבוביא שערבב את מוחם וטשטש את דעתם ארע להם כזאת, ואיilo היו מתחזקים לשמר על יישוב הדעת בהתחזקות באמונה בקב"ה, לא היה מצליח להפיל אותם 'מן השמים עד לתוך התהום'. ומכאן למד עד כמה צרייך להתחזק בזמן הסטר וחשכות שלא להיבהל ולאבד יישוב דעתו, אלא יחזק באמונה יתירה למורות כל הקושי והנסין.

יסוד זה מצאנו ג"כ לרה"ק ה'שפט אמרת' זי"ע (לפורים שנת תרמ"יו) שהקשה, מודיעו קבעו חז"ל את יום הפורים ליום בו נטו מאובייהם (י"ד בערי הפרוזות, וטיו למקפין) ולא ביום י"ג באדר בו נעשה להם הנס במלחמותם על הגויים. ותירץ, ז"ל: 'אכן תכלית מלחמת עמלק ימ"ש הוא לבטל המנוחה, כמ"ש: "אשר קרך בדרך.. והיה בהנינה.. תמחה" וכו', נמצא שעירך רדייפת עמלק שלא לבוא אל המנוחה, וזה האות שבאו אל המנוחה הוא עדות על מחייתacho של עמלק, ולכן כתיב "ונוח מאובייהם והרוג" וכו', במלחמה, ולכן כתיב "ונוח מאובייהם והרוג" וכו', שבמנוחה זו הרגו אותו, עכ"ל.

הוא בעוכרנו, כי אם היה האדם ממתין אפילו כמה רגעים אז הייתה האש מצטננת, וחוזר אליו יישוב הדעת, וכך לא היה שומע לו. מעתה יבין האדם, גם שהוא מרגש שהוא 'מכורח', ואם לא יספר עתה את היפעתו שטיקל לשון הרע' (לשון הרע עסיסטית) וכיוצא בזו, מי יודע מה יקרה לו ח"ו, עדיף לו להמתין לכל הפחות כמה רגעים, ויאמר ליצרו, אכן אשemu ב��ות אך לא עכשו ברגע זה אלא רק בעוד כמה דקות, וכשיגיע הזמן ההוא יראה שבאמת אין מוכחה כל כך, כי כבר יעזבו היצר ויצטן.

9. ספר תפארת ישראל למהר"ל פרק מה

אחר שהתבאר לך המדרגה العليונה שהגיעו ישראל אליה, הנה לפניו שאלת עצומה מאד, איך תיכף ומה סרו מהר מן הדרך, ועשו להם עגל מסכה?! ודבר זה שאלת גדולה מאד, כי בגין ספק שעם המעלה הגדולה, אין ראי דבר זה שימצא... ומפני גודל מעלה ישראל של דור המדבר, לא היה ראי החטא בהם, רק מפני שאחר שקיבלו ישראל התורה, והגיעו למדרגה العليונה הזאת, היה היצר הרע והשטיון מגהה בהם לחטא, על דרך שאמרו ז"ל (סוכה נב א): 'כל הגדול מחברו - יצרו גודל ממוני'. והדבר הזה הוא מפני שהגיעו למדרגה العليונה שלא השtron, מבקש הנבראים, ולכך היצר הרע, הוא השtron, מבקש להפיקים ממדרגתם, כי יותר דבק ההעדר כאשר יש מדרגה זאת, مما שהוא דבק ההעדר במדרגה התחתונה השפלה שהיא נמצאת לכל...

10. מון הרוב קוק זצ"ל עיו אי"ה שבת פרק תשיעי

פסקה פ

הניטה לעובדה זורה, מקורה בהשלשות הטבעית אשר לאדם, המזוגה בתוכיות הרע והכיעור שבגופנוינו, שכל זמן שלא נטהר העולם כולו וכל היצור מרוח הטומאה אשר לו, הרי הוא ארס נסתה שוכן במחובאים, שגדם כאשר האור של הקודש והטוב מתגבר, אין הרע והכיעור הזה הנה נאפס ונכח לgomori, כי אם הרי הוא רק ממתעלף ונזרם, ועלול הוא להיות מוקץ מכל התעוורות רעה גם בעצם ימי הבחתת האור של האמת והטוב. וזהו עלבון עצמי, עד על הגרוען הנמצא בעצם הטבעיות אשר בעצם שלא הוסטו לגמרי היסוגים המכאיבים אשר בעצם יסודה, מצד הרע והכרעת הטומאה המכשכת בה.

11. שם משומאל שמאות פרשת ויקח

זה נראה עלייל גודל צדקה ישראל שהיה להוטים מאד אחר דיבוק שכינה, ולא היו יכולים לחיות אפלו ברגע מלבדי האלקות, והרצו והתשקה שלhem לעניון האלקי עבר כל חוק גודר וגובל, והנה בזמנים האהבה דוחקת מאד ע"כ מהרו ננ"ל, והנה בזמנים עבירותם שם תמצא את גודל צדקהם ורצונם. ויש לומר שהזיה עצמו רמז ה' למשה זכות על ישראל במאמרו ית"ש: "סרו מהר מן הדרך", הינו שכל החטא היה פרי המהירות, וה מהירות עצמה מראה גודל זכותם. וימתקו מאי הדברים שכל החטא היה פרי המהירות, עם מה שאיתא במדרש לדמות חטא זה לחטא אדה"ר שאיתא בעשרה מאמרות, שהטא אדם הראשון נמשך ממהירותם שלא המתין בזיווגו עד שבת, והדברים עתיקים...

וע"כ אף שהיה בכאן חטא גדול, מ"מ חלק הזכות שבו שהיה כ"כ להוטין אחר השכינה ולא יכולו ליתן מעוצר לנפשם, זה הביא לידי מצות שקלים, עפמ"ש כבר שענין מצות שקלים הוא עניין עשיית כולם